

Andrea GAVALCOVÁ

AUTORSKÉ PIESŇOVÉ TEXTY KATARÍNY MÁLIKOVEJ V KONTEXTE ĽUDOVÝCH PIESNÍ NA ALBUME PUSTVOPOL

*Original Song Lyrics by Katarína Málíková
in the Context of Folk Songs on the Album Pustvopol*

Keywords: *song lyrics, folk songs, folk music, folklore, motif, theme*

Contact: *Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach; andrea.gavalcova@student.upjs.sk*

Folklór v súčasnej piesňovej tvorbe

Folklór zažil svoju najväčšiu „renesanciu“ v období romantizmu, keď sa spoločenský záujem o skúmanie a uchovávanie ľudových zvyklostí a prejavov ľudovej slovesnosti prejavil vo veľkom počte zbierok ľudových piesní, rozprávok, frazeologizmov či príbehov. Dodnes vtedajším zberateľom vďačíme za ucelené antológie diel našich predkov. Malé a pre svet nepomerne menej signifikantné návraty k folklóru. resp. folklórne pripomínania však zažívame dodnes, napríklad v odvolávaní sa na folklórne tradície v médiách či prepájaním ľudových piesní s piesňami súčasných interpretov.¹

Prepájanie ľudových a súčasných piesní môže mať rôzne podoby. Populárna kapela Kandráčovci sa preslávila vlastnými verziami ľudových piesní, pričom zachovávajú ich pôvodný ráz. Špecifickým a obľúbeným subžánrom v populárnej tvorbe sú súčasné piesne napodobňujúce štýl ľudových piesní na slovesnej a hudobnej úrovni. Príkladom môžu byť niektoré piesne speváčky Kristíny (Jablčko, Horehronie, Na bieleho koňa), Jany Kirschner (Pokoj v duši alebo niektoré piesne z albumu Krajina Rovina) či celá tvorba kapely Hrdza. Trendom sa stali aj spolupráce populárnych interpretov s folklórnymi súbormi (Billy Barman a SEUK, IMT Smile a Lúčnica) a populárne sú tiež tanečné remixy ľudových piesní, napríklad od interpreta s umeleckým menom Mafia Corner, ktorý k originálnym skladbám pristupuje svojším a, dalo by sa povedať, pomerne necitlivým spôsobom. Ak by sme zašli ďalej do

¹ Malým veľkým krokom k potenciálnemu objaveniu ľudového umenia aj mladšími generáciami bola napríklad pôvodná talentová šou RTVS s názvom *Zem speva*. Jeden z víťazov, Štefan Štec, sa prepracoval medzi slovenskú hudobnú špičku nielen v alternatívnej sfére folklórnej hudby, ale dokonca aj v mainstreame. V súčasnosti patrí medzi najhranejších interpretov v slovenských rádiách (Rádiá.sk).

nedávnej histórie slovenskej piesne, možno spomenúť, že folklórom sa pri svojej tvorbe viackrát inšpirovali aj kapely Elán či Tublatanka.

Katarína Málíková a album Pustvopol

V roku 2016 vydala svoj debutový album slovenská hudobníčka, skladateľka, textárka a speváčka Katarína Málíková, ktorá vo svojej tvorbe prepája folklór so súčasnou klasickou a experimentálnou hudbou. Nepatrí medzi interpretov hudobného mainstreamu, svoju popularitu však získala u hudobnej kritiky a u fanúšikov alternatívnej hudobnej scény, a to už svojím debutom. Získala zaň tri ceny Radio_Head Awards, teda hudobných cien Rádia_FM, ktoré sa špecializuje na alternatívnu hudobnú scénu² (Radio_Head Awards).

Pri tvorbe albumu Pustvopol sa Málíková nechala inšpirovať horehronským folklórom, keďže sama pochádza z horehronskej obce Polomka a folklóru sa od detstva aktívne venovala. „Pustvopol je archaický názov pre Pusté pole – časť chotára obce Telgárt v okrese Brezno“ na strednom Slovensku. (Slnko records) Album Pustvopol tvorí osem autorských a šesť ľudových piesní, ktoré zjednocuje hudobný aranžmán, celková atmosféra a opakujúce sa témy.

Autorské piesne nenapodobňujú štruktúru ľudových piesní, formálne ich odlišuje najmä rozdielna skladba veršov a strof. Kým ľudové piesne na albume sa vyznačujú pevnou stavbou veršov, zachovávaním izosylabizmu, aplikovaním združeného alebo striedavého rýmu a rytmicko-syntaktického paralelizmu, autorské piesne využívajú voľný rým a veršové presahy. Na lexikálnej úrovni ich odlišuje úroveň umeleckosti použitých lexikálnych prvkov. Pre ľudové piesne a folklórnu tvorbu vo všeobecnosti je typický komunikačný jazyk. (Leščák, Sirovátka 1982: 221) Autormi sú totiž obyčajní ľudia, ktorí piesne tvorili pre potešenie seba a kolektívu a piesne sa prenášali ústne, čo vyžadovalo jednoduchosť jazyka pre ľahšie zapamätanie. Folklór tiež plní okrem estetických aj viaceré mimoestetické funkcie (Leščák, Sirovátka 1982: 233), čo posilňuje jeho komunikačný aspekt.

Autorka svoje piesne žánrovo radí k „artpopu s nádychom baroque minimal a novej world music“ (Slnko Records). Napriek odvážnej hudobnej kombinácii je napojenie na ľudové piesne plynulé a nerušivé. Piesne spája hudobný aranžmán, ktorý

² Keď Katarína Málíková v roku 2016 vyhrala s albumom Pustvopol cenu za Debut roka, Objavom roka sa stala skupina Ľudové mladistvá, ktorá sa rovnako venuje kombinácii ľudovej piesne a súčasných klasických kompozícií. Málíková vtedy získala aj cenu za Nahrávku roka v kategórii World music/Folk a tiež Cenu kritikov za album roka (Radio_Head Awards).

je pri autorských piesňach o čosi experimentálnejší a pestrejší, na ploche celého albumu však predstavuje pre autorské a ľudové piesne zjednocujúci prvok.

Zo slovesného hľadiska sú zjednocujúcim prvkom opakujúce sa témy a motívy, ktoré v ľudovej tvorbe vyznejú dobovo, ich využitím v autorských piesňach sa stávajú nadčasovými. Stretávame sa s motívmi prírody, času, introspekcie, slobody, lásky, slova či s motívom človeka ako bytosti spätéj s prírodou.

Hlavné motívy piesní na albume Pustvopol

Úvodná pieseň *Pustvopol*³ je prológom, obrazne povedané vstupnou bránou do horehronského prostredia. Pochádza z Telgártu, hraničnej obce Horehronia. Ide o obradnú ľudovú pieseň, ktorá podľa slov samotnej autorky „tvorí hlavný motív albumu“ (Slnko records).

Nasleduje autorský text *Zrána*⁴, ktorý nás uvádza do dedinského prostredia a predstavuje rodiacu sa prírodu. Autorka tu používa jazykové výrazy, ktoré pôsobia írečito slovensky, napriek tomu, že ide o novotvary: „svetlotiene, bystrosvieža, nemohluchu“ (Málíková 2016). Vytvára sa tak protiklad nového a starého v originálnej forme. V prvej slohe prevažujú motívy času, v druhej slohe prírodné motívy a uzatvára to značne introspektívna sloha. Pieseň tak predstavuje hlavné motívy celého albumu, resp. jeho autorskej časti. Hlavná hrdinka, s ktorou na albume objavujeme Pusté pole, sa zobúda doslovne aj obrazne v pre ňu novom dedinskom, autentickom prostredí. Pieseň predznamenáva individualistickú povahu autorskej časti albumu, ktorá prezentuje hlavnú hrdinku v jej osamelosti. Dostáva sa tak do kontrastu s úvodnou ľudovou piesňou *Pustvopol*, ktorú intepretuje spevácky zbor, reprezentujúci kolektív dediny.

V ďalších dvoch ľudových piesňach sa dozvedáme o živote na dedine, o bežných povinnostiach a starostiach. Zastúpené sú ľudové piesne rôznych tematických zameraní. Ľudová pieseň *Bulo by nám bulo*⁵ pochádza z Polomky a jej ústrednou témou je práca. Z Heľpy pochádza ľudová pieseň *Kolo nás*⁶, ktorá opisuje lúčenie dievčaťa s chlapcom

³ „Pustvopol, pustvopol – | pustvopolskvo polo, | koť id'em od ňoho, | d'eľí sa vo trojo“ (Málíková 2016).

⁴ „Dnes už deň stojí na nohách, | pretvára sa čas: | zvetráva sa v prach. | Ráno na dedine. || Svetlotiene pri kolene – | chlad a vlhko po rosách. | Bystrosvieža ostrosť vzduchu | ma čistí od nemohluchu. | Rodí sa všetko čerstvé. || Prinúťte ma vstať do rána – | aj keď som urevaná a doráňaná. | Život si neprespať. | Život si neprepásť. | Nezbezvedomieť si život“ (Málíková 2016).

⁵ „Bulo bi nam bulo | v Roťit'anki robiť, | kebi nam ňebulo | tak daľeko choďit'. || Tak daľeko choďit' | a tak tvrdo robiť – | bulo bi nam bulo | v Roťit'anki robiť. || Hore maľiňakom, | dolu maľiňakom. | Polvomskich horarov | treba biť kijakom“ (Málíková 2016).

⁶ „Kolo nás, kolo nás, | kolo našich dverí, | preľeťelo fľača | v čiernom, bielom perí. || Ňebolo to fľača | v čiernom, bielom perí, | aľe to bol ťuhaj | v ľanovej košeľi. || Ľanová košeľa | šitá dolu krajom – | šila ju mamila | pod zeľenim hajom. || (Keť ju višivala, | pekňe si spievala), | keť mu ju davala, | žalostne plakala“ (Málíková 2016).

prostredníctvom symbolu ľanovej košele. „Keť ju višívala, pekne si spievala, keť mu ju davala, žalostne plakala“ (Málíková 2016).

Zaujímavé je aj zaradenie detskej ľudovej piesne *Dínom dánom*⁷. Pestrým výberom ľudových piesní nám autorka predstavuje život na dedine v celej svojej živosti, v únave z roboty, v smútku milej aj v hre detí.

Po sebe nasledujúce texty *Cudzie svetlo*⁸ a *Jedna sestra*⁹ vytvárajú kontrast v prístupe k ľúbostnému vzťahu. Kým autorský text spracúva tému novej lásky ako niečoho, čo je hodné dočasného zastavenia sa a hlbokoj kontemplácie nad vnútornými pocitmi: „Nadýchať sa schuti chladného vzduchu. Oblúbiť si zore. Darovať si krásu.“ (Málíková 2016), príchod nápadníka do života hlavnej hrdinky z balady *Jedna sestra*¹⁰ ju prinúti k činu, a to nie obyčajnému, ale brutálnemu – k usmrteniu vlastného brata, ktorý by bol prekážkou v jej potenciálnom zväzku s cudzincom. Ako správna balada, aj tento príbeh sa končí nešťastne nielen pre brata, ale aj pre dievčinu, ktorú ako vrahyňu opúšťa aj nápadník. Doznievanie posledného verša z predošlého textu (*Cudzie svetlo*) „a svet sa zmenil na nepoznanie“ (Málíková 2016) tak odrazu nevyznieva ako nadšenie z nového pohľadu na svet v dôsledku zamilovanosti, ale ako zúfalý výkrik nad ohavným činom, ktorý nemožno zvrátiť.

Juxtapozícia týchto dvoch textov naznačuje možný rozdiel medzi ľúbostnými vzťahmi našich predkov odsúdenými na podvolenie sa tradíciám, zvykom a konvenciám rodiny a spoločnosti a súčasnými vzťahmi, ktoré môžu byť budované na vzájomnom spoznávaní sa a voľnosti výberu. Balady boli najčastejšie interpretované staršími ženami, ktoré tieto tragické príbehy podávali najautentickejšie (Burlasová 1969: 37) na rozdiel, napríklad, od ľúbostných piesní, ktoré boli interpretované primárne mladými spevákmi (Burlasová 1969: 61). K širokému výberu potenciálnych¹¹ interpretov zaradených ľudových piesní sa tak pridáva aj najstaršia generácia obyvateľov Horehronia.

⁷ „Dínom, dánom, | na kopečku stála, | dínom, dánom, | na mňa pozerala. || Dínom, dánom, | nepozerať na mňa, | dínom, dánom, | nepôjdeš ti za mňa. || Dínom, dánom, | prečo by som ňešla? | Dínom, dánom, | veť ja ňie som pišná! || Dínom, dánom, | kráľovná je pišná, | dínom, dánom, | tá za muža išla!“ (Málíková 2016).

⁸ „Zvláštne, že zrazu myslím na iné | slová. Iné priestory, iný hlas. | Konečne ma omylom vyslobodzuje | cudzia sila. || Vždy je to neuveriteľné – | znova v sebe nájsť lásku. | Nadýchať sa schuti chladného vzduchu. | Oblúbiť si zore. | Darovať si krásu. || V strede toho roztrášeného dňa ma osvietilo | cudzie svetlo | a svet | sa zmenil na nepoznanie“ (Málíková 2016).

⁹ „Jedna sestra brata mala, | rada bi sa vidávala. || Keť sa ti chceš vidávaťi, | musíš brata otráviťi. || Choj do hájka zeľeniho, | chiť tam hada jarabiho. || Ešte k tomu jašteričku, | navar dobrú polievočku. || Keť za prví taňier zedov, | hneť na jedno ľičko zbledov. || Keť za druhí taňier zedov, | hneť na druhvo ľičko zbledov. || Choj sestrička pre vinečko, | občerství sa mi srďiečko. || Kím sestrička s vínkom prišla, | už z bračoka duša višla. || Už som milí, už som tvoja, | už som brata otrávil. || Keť si brata otrávil, | teraz bi si aj mňa mohla“ (Málíková 2016).

¹⁰ táto balada je známa v rôznych verziách a pod mnohými názvami, stretli sme sa napríklad s názvom *Za horami za dolami kuk* (Burlasová 1969: 152–153).

¹¹ V skutočnosti je interpretkou väčšiny piesní na albume Katarína Málíková.

Stotožňovanie ženskej duše s prírodou vrcholí v texte s názvom *Nevesta hôľ*¹². Pieseň je inšpirovaná rovnomenným dielom Františka Švantnera o Zune, prírodnej žene s divokosťou v srdci. Málíková vo svojom texte zdôrazňuje blízky vzťah hlavnej hrdinky textu k prírode a úľavu spojenú s oslobodením sa od mestského prostredia, resp. od zväzujúcich konvencií spoločnosti. Hlavným motívom textu je, okrem stotožnenia ženy s prírodou, sloboda, ktorú hlavná hrdinka aspoň dočasne dosahuje práve cestou do prírody a do kraja svojich predkov: „Už ma nikto nepritlačí k stene! Čakajte ma hory, večné a nezmenené“ (Málíková 2016).

Autorský text *Popol augusta*¹³ je o plynúcom čase: „Raz si a raz tu nie si“, kontraste stability a zmien: „rieky obmývajú kamene“, veľkosti prírody a miesta človeka v nej: „Kypím ako riava, no slzím pramene“ (Málíková 2016). Dokonáva sa tu splnutie s prírodou. Kým Málíková spieva o týchto motívoch, v pozadí znie hlas zboru spievajúceho maďarskú ľudovú pieseň *Meghasad a szíve*, čo v preklade znamená „trhá jej srdce“. Zaradenie krátkeho útržku maďarského textu môže odkazovať na minulosť regiónu, ktorý bol kedysi domovom ľudí mnohých národností (Burlasová 1969: 23–27).

V autorskom texte *Dvanásť január*¹⁴ sa stretávame s výrazným motívom slova, ktorý je zároveň folklórny aj kresťanský, resp. biblický, čo je v texte zvlášť zvýraznené. Napríklad veršami: „Modlím sa, aby už odišla... kríž aj požehnanie... a potom ako po modlitbe: Amen“ (Málíková 2016). V ľudových piesňach sa symbol slova ako niečoho, čo dokáže zraniť nielen obrazne, objavuje často, najmä v baladách. Konkrétne slovom možno niekoho prekliat' či dokonca zabiť. Z Horehronia napríklad pochádza aj balada *Šli hudci cez horu*, v ktorej matka preklína dceru a premení ju v drevo (Burlasová 1969: 43). Slovo však možno využiť aj pre dobro. Jej milý „pomenoval lásku“ (Málíková 2016), čím ju zhmotnil. Tento text anticipuje záver príbehu. Hlavná hrdinka ponúkanú

¹² „Som divá zver, | pasiem sa na poľanách – | niet pre mňa miesta tam, | kde sa dusím, | kde ma tlačia k stene. | Čakajte ma, hory: | večné a nezmenené. || Môj domov | je vo výšinách. | Spím, kde je mäkký mach, | kúpem sa v bystrinách. | Skrývam sa v dolinách. || Som v plachej zreníci, | aj v zuboch, čo drvia kosti. | Vrátila som sa, | v nepoznanej divokosti. || Som ako smrek vysoká. | Šípy už nemieria do oka. | Mraky sa rozbrieždili, | keď vlky pomedzi kleny vyli | a teraz si ty na rade, | môj milý. || Už ma nikto nepritlačí k stene! | Čakajte ma hory, večné a nezmenené, | moje nohy sú pevné, | ako korene zapustené do zeme! || (Tam, kde sa delia hlboké doliny, | aj ty utečieš za nimi)“ (Málíková 2016).

¹³ „Raz si a raz tu nie si – | ako vietor, čo má ramená. | Povinnosť a chladná hlava. | Ostal si bez mena. || V konároch vyje | modrá spomienka – | bledne na papieri | a mizne ako dym, | keď sa zošerí | a ja horím. || Kypím ako riava, | o slzím pramene: | je dokonané a zmenené – | rieky obmývajú kamene | a keď už oni prehovoria | a vtlačia slová do hlíny, | všetky kotliny sa to dozvedia: || že šumia javory pyšných pohorí | a delí ich hlboká dolina. || Meghasad a szíve. | Popol augusta. | Nikdy neľutuj, že si niekomu | daroval svoju lásku“ (Málíková 2016).

¹⁴ „Poklad sa nedá vysloviť – | je skrytý kremienok | v ružovkastom papieri, | má vzhľad mojej duše. | V mäse a útrobach | omína, aj vlačí. || Chceš moje bremeno. | Poklad sa nedá vysloviť – | a napriek tomu si dnes pomenoval | lásku. || Modlím sa, aby už odišla – | nech uletí na krídlach podenky: | nepísaná, nepremietaná v kinách, | kríž aj požehnanie, | jarmo aj podarok – | ako všetko, čo je cenné. || Raz to pochopíme – | na konci, keď zažiarí ako svetlo Perseidy || a potom ako po modlitbe: | Amen“ (Málíková 2016).

lásku neprijme, ale predpovedá, že raz možno opäť budú spolu: „Raz to pochopíme – na konci, keď zažiarí ako svetlo Perseidy“ (Málíková 2016).

*Krehká láva*¹⁵ je z hľadiska emócií obsiahnutých v textovej aj hudobnej zložke piesne najvýraznejší moment albumu. V tomto autorskom texte sa búrlivý duševný stav prirovnáva k láve. Láva nepatrí medzi tradičné folklórne motívy, možno ju však zaradiť k prírodným motívom. Láva ako ničujúca prírodná sila je v texte spojená s adjektívom krehká. Sebapoznávanie je oslobodzujúci, ale zároveň chaotický a bolestivý proces: „Bolí dni, kedy som si zviazala dušu a chcela, chcela, chcela. Túžba je moje väzenie, moja cela“ (Málíková 2016). Hrdinka vnútorne trpí a keďže nie je súčasťou kolektívu Pustého poľa, trpí sama.

Text *Nová krajina*¹⁶ vyjadruje, takpovediac, zoznam ujasnených túžob hlavnej hrdinky, ktorá dokončila proces sebapoznávania a teraz chce svoje poznané pocity vyjadriť v tvorbe, na ktorú potrebuje priestor a voľnosť: „kde sa nebojím, kde je môj rým, kde viem vnímať život...“ (Málíková 2016). Po predchádzajúcej piesni *Krehká láva* pôsobí *Nová krajina* značne pokojnejšie, na hudobnej aj slovesnej úrovni. Umiernenosť emocionálneho stavu vyjadruje aj spojenie negatívnych aspektov momentálnych pocitov – túžba, úzkosť, strach, smútok – s pozitívnymi víziami: „kde hľadám pohyb a šťastie... Žiť nové, murovať zámky snové...žiarit svetlom komét“ (Málíková 2016). Naša hrdinka si svoj čas na dedine užila, cíti však, že sa musí vrátiť domov, aby ďalej rástla: „Začiatky čerstvo voňajú, chcem stále začínať“ (Málíková 2016). Čas strávený v Pustom poli považuje hrdinka len za epizódu, je čas posunúť sa. Na to, aby prišla jar, je potrebné, obrazne povedané vyniesť Morenu, bohyňu zimy a smrti. Niečo sa teda musí skončiť, v tomto prípade to bude láska.

¹⁵ „Cítim, ako sa mi rozširuje srdce a steká: | ako láva po vnútornostiach tela. | Som zmätená, zmätená celá – | všetko na svete by chcela. | Chcem myslieť na fyziku času, | ako preverí čo je dané: | to, čo má vydržať prežije | a ostatné neostane. || Bolí dni, kedy som si zviazala dušu | a chcela, chcela, chcela. | Túžba je moje väzenie, moja cela. | Až prišli dni, kedy som všetko odložila | a odvtedy nechcem nič, než lávu v žilách | a cítiť sa ako páv: || Som odliata z krehkých láv. || Láva bola boľavá. | Láv bola záplava | a teraz pod ňou tuhne tá pravá – ľavá ja | a cíti sa ako páv: || Som odliata z krehkých láv“ (Málíková 2016).

¹⁶ „Odíd', túžba. | Som z teba neslobodná – | chcem sa odraziť od dna, | kde hľadám pohyb a šťastie. | Kde rastie, | kvitne a dozrieva? | Chcela by som ho oberať. || Odíd', úzkosť. | Chcem sa nebáť | tmy, čo pohltí sen | v pomalom smáde na púšti, | kde v bezvetří vyústim | ako mútna rieka, | cez ktorú nepreteká | živé. || Chaos, chaos, | kde je krajina, | v ktorej sa rodí nové a stále začína, | kde sa nebojím, | kde je môj rým, | kde viem vnímať život, | kde mi nie je clivo | za ničím? || Chcem odísť z tmy, | ťahať sa za svetlom | ako popínava rastlina. | Chcem odísť z hmly – začiatky čerstvo voňajú, | chcem stále začínať. | Žiť nové, murovať zámky snové. | Žiť nové, žiarit svetlom komét. | Už sa nebudem báť – | strach sa odparí ako rosa | a roztopí ako inovať. | Vietor sfúkne mraky z očí, | v ktorých otázniky budú čakať | veci zázračné, | kým sa všetko znova nezačne. || Odíd', smútok. | Chcem byť šťastná | a nepresádzať, | čo zapustilo korene – | starostlivo vsadené | v hlbokjej zemi, | v záhrade nemých“ (Málíková 2016).

V piesni *A to je to posledné*¹⁷ sa opäť stretávame s motívom sily slova. Odchod hlavnej hrdinky je dokonaný nie obrazom odchádzajúcej postavy na lodi, ale až vyslovením vety „a to je to posledné“, hrdinka odchádza, lúči sa s prírodou: „Čo iba vo výšinách je vonná dúška materina – voňala by som ju, krutá, aj nevinná“ (Málíková 2016). Opakuje sa text úvodnej piesne *Pustvopol*, ktorý v tomto kontexte naberá nový význam. Už viac nie je prológom, ale epilógom albumu a rozlúčkou hrdinky s priestorom Horehronia.

Album uzatvára ľudová pieseň *Ej už som prešiov*¹⁸, ktorá je ako jediná interpretovaná mužským spevákom, čím sa kolektív dedinčanov dopĺňa o mužského zástupcu. Spoznávame tak ľúbostný príbeh z pohľadu mládenca spomínajúceho na dievčinu, ktorú ľúbil. Využitím nového uhla pohľadu na tému lásky a teda dokončením (nielen) ľúbostného príbehu tak ide možno o najvýraznejšie zapojenie ľudovej piesne do celého príbehu albumu, napriek tomu, že skladba je na albume uvedená len ako bonus.

Záver

Album *Pustvopol* predstavuje prostredie Pustého poľa, o ktorom rozprávajú jeho pôvodní obyvatelia a literárna hrdinka, s ktorou sa autorka a zároveň interpretka stotožňuje. V prvej časti albumu sa nachádza viac ľudových piesní než autorských a naopak v druhej polovici albumu výrazne prevažujú autorské piesne. Na začiatku tak autorka nechala rozprávať dedinčanov, ktorí ju aj poslucháčov/čitateľov oboznámia s prostredím a jeho tradíciami. Až keď prostredie spoznala, môže nám hrdinka príbehu albumu predstaviť aj samu seba, jej vlastné prežívanie nových situácií. Na záver nechala opäť rozprávať Pusté pole, ktoré ostalo na svojom mieste aj po jej odchode.

Autorské a ľudové piesne sú na albume postavené v juxtapozícii, pripravené na porovnanie, v konečnom dôsledku však vytvárajú harmonický celok a jednotný príbeh. Práve rozdiely medzi súčasnou a ľudovou piesňou môžu byť prvkom, ktorý príbeh albumu posúvajú vpred.

¹⁷ „A čo teraz? | Spáliť mosty, | zbúrať hrady, sfúknuť dym | po výstrele do oblohy? | Pribúdajú smutné slohy, | dokiaľ všetko nezničím. || Keď mi z loďky vidno iba chrbát, | neplávaj po prúde k nej – | nechaj vrkoč, siluetu. | Práve dopovedá vetu | a to je to posledné. || Prvé jarné, chladné vône. | Odmietam sa poraniť. | Neodchádzam z trucu, | neposielam lietadielkú, | zberám sa v rámci sebaobrany. || Divoká, pradivoká, vášeň vznešená – smreková, prefúkaná, mrazivá planina. | Úbočia, kotlíská, strmhľav, rovina. | Horkastá brusnica, poludňajšia hodina. | Čo iba vo výšinách je vonná | dúška materina – | voňala by som ju, krutá, aj nevinná. || Pustvopol, Pustvopol | postvopolsko polo – | koľ idem od ňoho, | dŕeľ sa vo trojo“ (Málíková 2016).

¹⁸ „Ej, už som prešiov | šťiri dŕeňi, | aj okres. | Ešte som ňevid'eu | takvo švarno d'iouča, | ako dňes. || Čierne očičká, | červenie ľička | ono má. | A ono ma volá – | pod'me mi do poľa, | obaja“ (Málíková 2016).

Významným harmonizujúcim kontrastom, ktorý vzniká juxtapozíciou ľudových a autorských textov je kolektívnosť folklórnej tvorby oproti individualite súčasnej tvorby. Kontrast posilňuje príbehové prepojenie celého albumu, vyzdvihnutím silného subjektu hlavnej hrdinky, ktorá stojí proti dedine ako kolektívu (Leščák, Sirovátka 1982: 240). Jej odchod z tohto prostredia sa tak zdá byť nevyhnutný z dôvodu ideologickej priepasti spôsobenej vývinom spoločnosti. Inak povedané, naša hrdinka sa do historického prostredia Pustého poľa nehodí, pretože pochádza z inej doby a z iného prostredia, líšiaceho sa kultúrnymi konvenciami či jazykom.

Túžba po slobode sa v autorských textoch manifestuje dočasným odchodom z mesta do dedinského prostredia, kde je možné jednoduchšie a intenzívnejšie prehlbenie vzťahu s prírodou a teda aj so sebou samým. V protiklade k tomu je cesta k slobode vyjadrená vo folklóre cestou z dedinského prostredia za prácou či na vojnu (Leščák, Sirovátka 1982: 237). Do protikladu tak môžeme dať text *Kolo nás*, v ktorom sa milá lúči s mládencom, ktorý odchádza, pravdepodobne na vojnu a text *Nevesta hól'*, v ktorom hrdinka nachádza slobodu v sebaopoznávaní a splynutí s prírodou. Stotožňovaním sa s prírodou, prirovnávaním vnútorných pocitov k prírodným javom autorka nielen v tomto, ale vo všetkých svojich textoch odkazuje na spôsob života našich predkov, ktorí medzi seba a prírodu nestavali vysoké ploty.

Texty na albume Pustvopolu majú pomerne vysokú literárnu hodnotu, na jednej strane v piesňach, ktoré prešli skúškou času a stali sa súčasťou fondu slovenskej literatúry, na strane druhej v autorských textoch, ktoré odrážajú vysokú úroveň jazykovej pripravenosti ich autorky. Možno ich preto čítať aj ako zbierku básní, ktoré spojením s hudobnou zložkou získavajú ďalší rozmer. Spojenie súčasnej autorskej tvorby a ľudových piesní a tiež spojenie melodických ľudových nápevov a experimentálnych harmónií zas ponúka možnosť pozrieť sa na folklórnu tvorbu z nového uhla pohľadu. Potvrďuje sa tým nadčasovosť textov, ktoré tvorili naši predkovia nie pre umenie samotné, ale pre život, pre špeciálne príležitosti aj pre bežný deň.

Na albume Pustvopol sa dozvieme príbeh o jednej žene, ktorá spoznáva seba cez prírodu, prírodu cez svoje pocity, spoznáva svoje korene a vyrovnáva sa s nimi. Vypočujete si skromné prejavy ľudí z Horehronia, ľudí rôznych generácií, ktorí rozprávajú príbeh Pustého poľa.

Summary

Slovak composer, lyricist, and singer Katarína Málíková has released her debut album Pustvopol in 2016, collecting alternative music awards and acclaim. The album consists

of eight original songs and six folk songs that are connected by musical arrangement and recurring themes. In her original lyrics, Málíková works with natural, introspective, and folklore motifs but does not imitate the structures of folk songs, which are clearly identifiable. The lyrics are connected by recurring motifs of time, freedom, and human being as a part of nature.

Literatúra

Burlasová, S. *Ľudové balady na Horehroní*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1969.

Leščák, M., Sirovátka, O. *Folklór a folkloristika*. Bratislava: Smena, 1982.

Málíková, K. *Pustvopol*. Bratislava: Slnko Records, 2016.

Rádiá.sk. *SK éter*. Dostupné z: <https://www.radia.sk/hranost/sk-eter/tyzden/2021-17/> (2022-04-28).

Radio_Head Awards. *Poznáme víťazov Radio_Head Awards 2016*. Dostupné z: <https://www.radiohlavy.sk/clanok/rha2016-vitazi/> (2022-04-28).

Slnko Records. *Pustvopol – Katarína Málíková*. Dostupné z: <https://www.slnkorecords.sk/katarina-malikova/pustvopol/> (2022-04-24).

The article is accessible in open access mode under licence CC BY-NC-ND Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0